

Van Stolkspark te Hasselt

Deel 2: Inrichtings- en verbeteringsplan
Voorlopig Ontwerp

28 januari 2022

Van Stolkspark te Hasselt

Deel 2: Inrichtings- en verbeteringsplan
Voorlopig Ontwerp
28 januari 2022

Opdrachtgever: Gemeente Zwartewaterland
Mevr. J. Bloemert
Projectleider / Kerncoördinator Hasselt

Mede mogelijk gemaakt door:
Provincie Overijssel

STICHTING IN ARCADIË

Daam Fockemalaan 22
3818 KG Amersfoort
033 4480035
www.stichtinginarcadie.nl

28 januari 2022

Projectmedewerkers Stichting In Arcadië

Ir P. Verhoeff landschapsarchitect BNT

Drs R.H.M. van Immerseel, historicus

Ir J.D. Tump, landschapsarchitect

M. Haverman, MA historicus

M. Bos, BASc beheerspecialist groen erfgoed

Alle foto's zijn gemaakt door Stichting In Arcadië,
tenzij anders vermeld.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave
mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of op welke manier dan ook, zonder
schriftelijke toestemming van Stichting In Arcadië.

INHOUD

1. Inleiding	7
2. Samenvatting deel 1: Tuinhistorisch onderzoek en waardestelling	11
2.1 Historische ontwikkeling	13
2.2 Actuele situatie	19
2.3 Waardestelling	23
3. Voorlopig Ontwerp	25
3.1 Visie	27
3.2 Het Voorlopig Ontwerp	29
3.3 Deelgebied 1: Noordelijke parkaanleg als bos	31
3.4 Deelgebied 2: Parkgazon en omgeving	41
3.5 Deelgebied 3: Kerkhoflaan en omgeving	49

1 Inleiding

Luchtfoto van het Van Stolkspark en de directe omgeving. Het park is goed herkenbaar door het parkbos.
Cyclomedia

Het Van Stolkspark is in eigendom en beheer bij de gemeente Zwartewaterland en is openbaar toegankelijk. Hoewel het park zorgvuldig wordt beheerd is het de afgelopen decennia in enigszins sleetse toestand geraakt. Ook de zeer betrokken bewoners van Hasselt vinden dat het park beter kan worden ingericht en benut. Een aantal bewoners heeft de gemeente met concrete verzoeken benaderd tot verbetering van de parkinrichting. Ook heeft een groep bewoners actief bijgedragen aan het herstel van schade door vandalisme aan de muziektent, het opknappen van de Volières en snoeiwerkzaamheden in het park.

De gemeente Zwartewaterland heeft in nauwe samenwerking met inwoners een leefbaarheidsplan voor Hasselt opgesteld. Er waren twee werkgroepen: een werkgroep 'sociaal domein' in relatie tot de openbare ruimte en een werkgroep 'centrum en toerisme'. Het Van Stolkspark is in beide werkgroepen besproken. Het Van Stolkspark is van grote waarde voor de inwoners en ook voor het aantrekken van toeristen. In het leefbaarheidsplan zijn drie activiteiten voor het Van Stolkspark benoemd, namelijk het verbeteren van de wandelpaden, het maken van een visie en activiteiten uit de visie uitvoeren. De provincie heeft subsidie in het kader van Leefbaar Platteland verleend om de visie op te stellen. Aan deze visie gaat een historisch onderzoek vooraf. De visie is uitgewerkt met inwoners van Hasselt en direct omwonenden wordt opgesteld.

Doel

Het doel van het project is het opstellen van een concreet inrichtings- en verbeteringsplan voor het Van Stolkspark. Omdat het gebied is beschermd als Rijksmonument ligt aan de basis van dit project een historisch onderzoek, analyse en waardestelling van de parkaanleg. Het resultaat hiervan is het rapport Deel 1. Stap 2 van het project, het opstellen van het inrichtings- en verbeteringsplan, is het onderwerp van het voorliggende rapport. Het plan heeft het uitwerkingsniveau van Voorlopig Ontwerp.

Plangebied

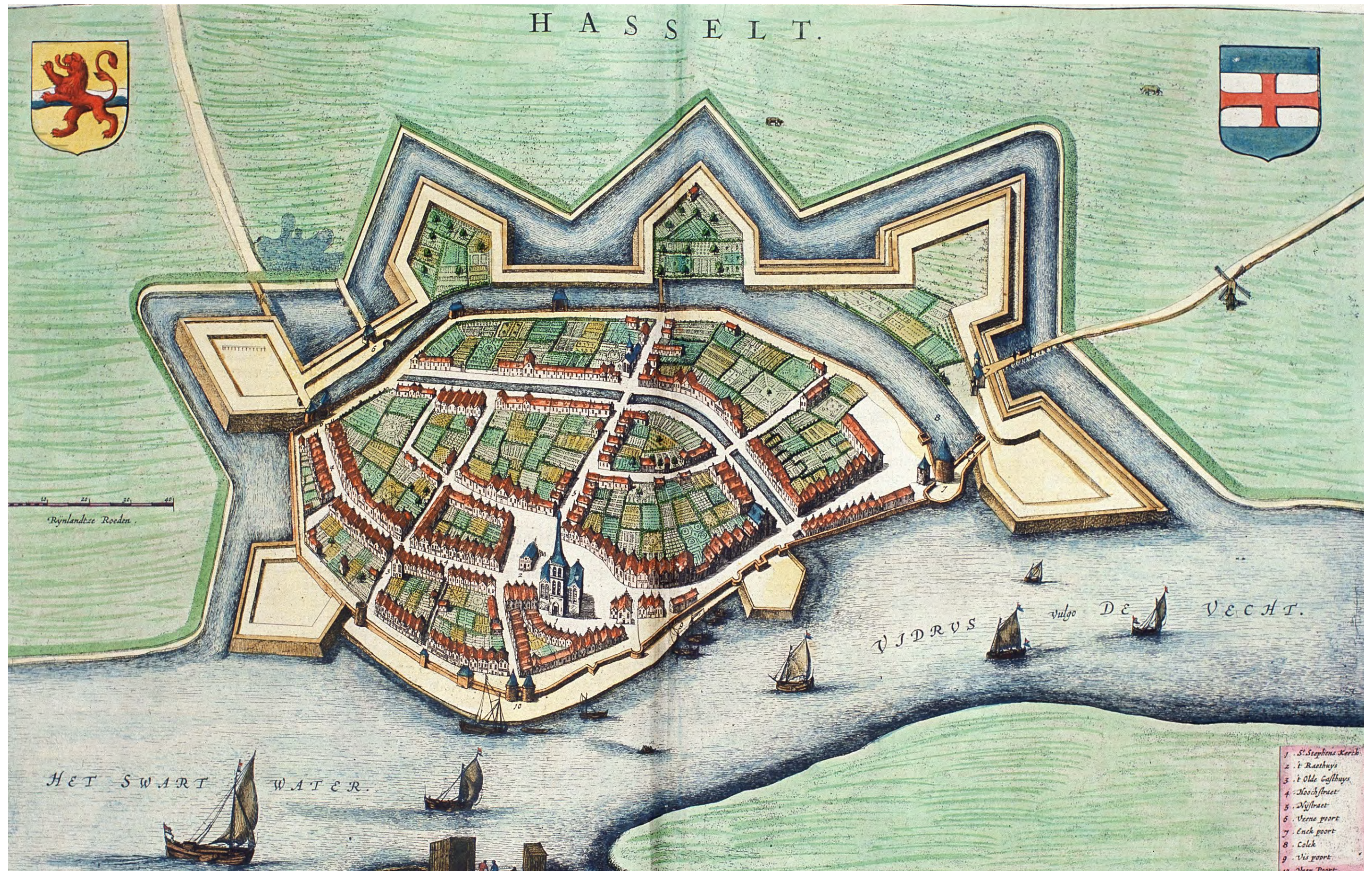
Het plangebied betreft het Van Stolkspark te Hasselt, dat wordt omsloten door de vestinggracht, de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan, de achtertuinen van de woningen aan de Eikenlaan en de weg 'Buiten de Enkpoort'. Het parkgebied ligt deels op de voormalige vestingwerken van Hasselt en deels in bij het park getrokken grote, voormalige particuliere tuinen. De historische parkaanleg omvat oude loofbomen, heesterpartijen, gazons, een grote border en een netwerk van wandelpaden. Daarnaast is er een muziektent en een grote Volière. De twee begraafplaatsen, die grenzen aan het Van Stolkspark, zijn geen onderdeel van het plangebied. Het Van Stolkspark is beschermd als rijksmonument, omdat het onderdeel is van het beschermde gebied 'Vesting', dat een groter gebied beslaat dan het Van Stolkspark (monumentnummer: 20924). Ook ligt het plangebied binnen de contouren van het beschermde stadsgezicht Hasselt. Het beschermd gezicht betreft het gebied binnen de vestinggracht en beslaat in totaal een oppervlakte van 39,4 ha.

Samenwerking met de inwoners van Hasselt en direct omwonenden

Het opstellen van het inrichtings- en verbeteringsplan voor het Van Stolkspark heeft plaats gevonden in nauwe samenwerking met een groep betrokken inwoners van Hasselt, direct omwonenden van het park en de Historische Vereniging Hasselt. Op 8 juli 2021 zijn de resultaten van het historisch onderzoek gepresenteerd en er is uitgebreid gesproken over ideeën en wensen met betrekking tot het toekomstig gebruik en beheer van het park. Op 28 september 2021 is een schetsontwerp is besproken. In het voorliggende rapport wordt het uiteindelijke Voorlopig Ontwerp voor het inrichtings- en verbetering plan gepresenteerd.

2 Tuinhistorisch onderzoek, actuele situatie en waardestelling

(samenvatting)

Novum ac magnum Theatrum urbium Belgicae Foederatae, Hasselt, vervaardigd door Willem Janszoon Blaeu, 1649.
Coll. Stadsarchief Deventer

2.1 Historische ontwikkeling

De actuele aanleg van het Van Stolkspark is het resultaat van een ontwikkelingsgeschiedenis die vele eeuwen omvat en kan worden gevat in vier ontwikkelingsperiodes. De ontwikkelingsgeschiedenis van het Van Stolkspark is in Deel 1 van het rapport uitgebreid onderzocht en in beeld gebracht. De onderstaande tekst is een samenvatting van de onderzoeksresultaten. Voor een volledige omschrijving en visueel overzicht van de ontwikkelingsgeschiedenis en historische waarden wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van die rapportage.

Periode 1: tot 1809, de verdedigingswerken van Hasselt

Tussen 1252 en 1267 is door Hendrik van Vianden, bisschop van Utrecht, het stadsrecht aan Hasselt verleend. Sinds dat moment zijn de verdedigingswerken van de stad meerdere malen uitgebreid en verbeterd. In 1583 vraagt de Raad van State de vestingbouwer Adriaan Anthoniszoon om drie voorstellen te doen voor de verdedigingswerken van Hasselt. In 1606 wordt zijn tweede ontwerp genaamd ‘het plan voor de fortificatie der Stede Hasselt’ goedgekeurd en uitgevoerd. Op de kaart van Willem Janszoon Blaeu uit 1649 zijn de voltooide vestingwerken van Hasselt te zien. Net als veel andere vestingwerken verkeerde het vestingwerk van Hasselt in een erbarmelijke staat in de tweede helft van de 18^e eeuw. De stadswal was aan het begin van de 19^e eeuw al voor een groot deel geslecht. In 1806 werd een wandelpad aangelegd op de wal die van de Veenepoort in het noorden naar de Enkpoort in het zuiden liep. Dit pad werd omzoomd door bomen. Naast het wandelpad werden bankjes geplaatst. De Kerkhoflaan is een onderdeel van het voormalige wandelpad over de stadswal. Bij zijn decreet van 17 oktober 1809 hief koning Lodewijk Napoleon Hasselt als vesting op.

Periode 2: van 1809-1900, van vestiging naar plantsoen met publieke wandeling en begraafplaats

Na het opheffen van de vesting Hasselt in 1809 vond in de daaropvolgende decennia de ontmanteling van de vestingwerken plaats. Een deel van de omwalling werd gebruikt voor recreatie, een ander deel voor de industrie en een gedeelte voor publieke voorzieningen. Uit 1822 bestaat een bestek ‘voor het afgraven van een gedeelte van het Bolwerk teneinde er een turfmarkt aan te leggen’; ook zien we de aanleg van verschillende timmerscheepswerven aan de noordzijde van het bolwerk. Op het noordelijke bolwerk was reeds in 1825 een joodse begraafplaats aanwezig, nadat de overstroming van 1825 de begraafplaats buiten de Veenepoort had verwoest. In 1828 kwam er een ‘Algemeene Begraafplaats’ op de stadswal van het Holten Wambuis. In november datzelfde jaar wordt door de stad ‘*Het MAKEN en STELLEN van HEKWERKEN tot afsluiting van een nieuw te maken BEGRAAFPLAATS te HASSELT*’ aanbesteed. Een gedeelte van het publieke wandelpad over de vestingwal vormt de toegang tot de nieuwe begraafplaats, nu bekend als de Kerkhoflaan. Mogelijk is in de loop van de 19^e eeuw het wandelpad over de vestingwal aangepast tot een wandeling in landschapsstijl, met een hoge wandeling op de wal en lage wandeling aan de buitenzijde van de wal. De vorm van de bolwerken, met hoge aarden wallen en gracht om de bastions was uitermate geschikt voor een dergelijke aanleg, waarbij de gracht werd veranderd in een slingerende waterpartij die een rivier of beek verbeeld. In de tweede helft van de 19^e eeuw vinden er verschillende werkzaamheden plaats binnen het plangebied. In 1877 wordt een perceel door kerkmeester Albertus Velthuis (1814-1881) geschonken aan de Rooms-Katholieke gemeente. Op het perceel wordt de Rooms-Katholieke begraafplaats gesticht die in 1878 in gebruik werd genomen. Drie jaar later wordt de Algemeene Begraafplaats uitgebreid – reeds in 1874 was hier een lijkenhuisje in neogotische stijl geplaatst. In het plantsoen worden de zitbanken vernieuwd.

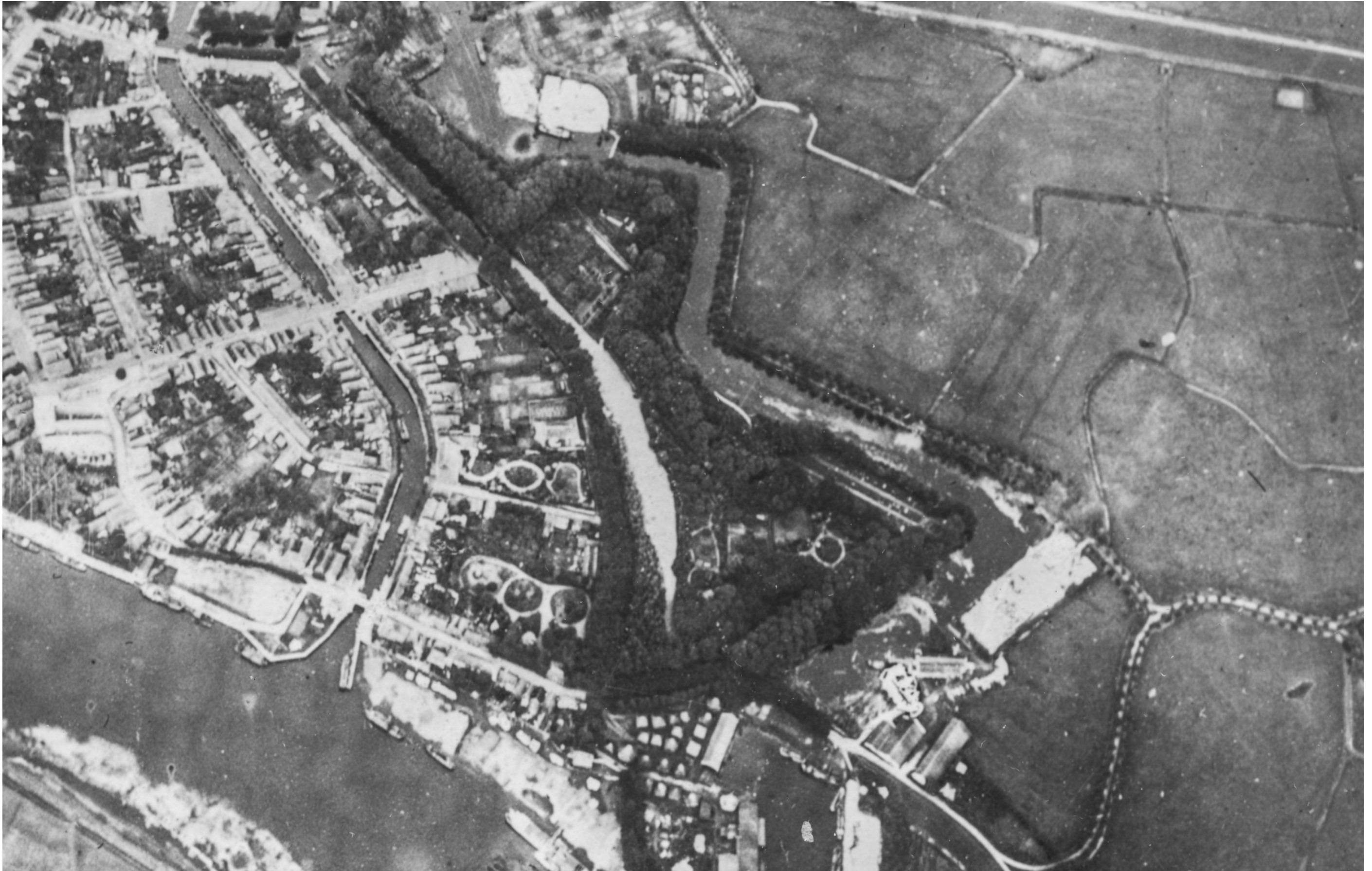
Periode 3: van 1900-1945, van ‘plantsoen’ naar het ‘Van Stolkspark’

Op 1 mei 1900 wordt jonkheer Otto van Suchtelen van de Haere benoemd tot burgemeester van Hasselt. Van Suchtelen was zeer betrokken bij het onderhoud en de inrichting van het gemeenteplantsoen en in 1906 krijgt het plantsoen een nieuwe aanleg ontworpen door tuinarchitect Cornelis Carel Albert Lubbers. In het ontwerp heeft Lubbers de bestaande wandeling over de wal en de tuinen ten zuiden van de begraafplaats tot één parkaanleg met slingerpaden heeft gecreëerd. Voor de aanleg werd de stadsbroeikas in het plantsoen afgebroken.

Na het aftreden van Van Suchtelen wordt in mei 1910 Johannes Petrus Roijer tot burgemeester benoemd. Onder zijn bewind worden de laatste particuliere percelen in het Holten Wambuis toegevoegd aan het bezit van de gemeente Hasselt. In 1914 wordt de tuin van J. Spoelder aangekocht en in 1924 schenkt O.E. van Stolk-Vas Visser (1877-1976) haar tuin aan de stad. Op 8 januari 1925 aanvaardt de stad officieel het geschenk van de weduwe ‘*Overwegende dat genoemde tuinen respectievelijk groot 6 are, 5.30 are, 19.80 are en 7.10 are in goeden staat verkeeren en zeer geschikt zijn gelegen voor aansluiting bij het plantsoen der gemeente, om daarmede een volkomen geheel te vormen.*’ Aangezien de stad op dat moment meerdere plannen had liggen werd besloten om het maken van ‘een groot plan’ uit te stellen, de aanleg van de tuin ‘te laten zoals zij is’ en ‘*de completeering tuin van mevr. Van Stolk en plantsoen zoo goedkoop mogelijk in orde te maken*’. Op 10 juli datzelfde jaar werd het park officieel geopend door het gemeentebestuur. Er vinden in de daaropvolgende jaren nog enkele wijzigingen plaats aan het park – in 1929 worden onderdelen van het pauwenhok vernieuwd en verbeterd. De Binnengracht wordt omstreeks 1929-1930 gedempt en voorzien van woningen – nu bekend als Eikenlaan. In 1936 worden de iepen in de Kerkhoflaan gerooid en verkocht, en ingeplant met eiken. Diezelfde maand ontvangt de gemeente van de Sierteeltcentrale plantmateriaal als sering, rododendrons, magnolia’s voor aanvulling van het plantsoen en de beplantingen bij de openbare lagere school. De Algemeene Begraafplaats werd in 1941 nogmaals uitgebreid.

Periode 4: van 1945 tot nu, wederopbouw en modernisering

Na de oorlog verkeerde het park in verwaarloosde staat. In de periode van oktober 1944 tot maart 1945 zijn er 60 eiken gekapt en in het noordelijke gedeelte van het park waren bunkers aangelegd waarbij de benodigde grond is gegraven uit het zuidelijke gedeelte van het park. Herstelwerkzaamheden aan de grond werden nog datzelfde jaar uitgevoerd. Na de bevrijding heeft de gemeente een gedeelte van het gekapte hout gebruikt voor herstelwerkzaamheden in de stad. Ondanks het kappen van meerdere 100-jarige eiken blijkt het rijke vooroorlogse plantenbestand nog grotendeels aanwezig te zijn. Begin 1946 wordt tuinarchitect Mien Ruys gevraagd om beplantingsplannen voor verschillende gedeelten van het plantsoen in Hasselt te maken. Voor het Van Stolkspark maakt ze een plan voor het muurtje in het noordelijk deel van het park langs de Buitengracht. In maart 1946 wordt ingestemd met de plannen van Ruys voor de inrichting van een border rondom de muur in het Van Stolkspark. Dit plan wordt met behulp van personeel uit de Kwekerij Moerheim uitgevoerd. Begin jaren ’50 kwam de gemeenteraad tot de conclusie dat het plantsoen opgeknapt moest worden. In 1953 kregen de tuinman G.J. ter Mors en de André Christiaan Kammeijer opdracht voor het maken van een ontwerp voor de parkaanleg en de muziektent. Het muziekpaviljoen wordt in augustus datzelfde jaar geopend. De herinrichting betrof met name de kern van het Van Stolkspark, zoals zichtbaar op de luchtfoto uit 1958.

← Luchtfoto genomen vanuit een ballon, 1909.
Coll. Aviodrome Lelystad

Zicht op de Kerkhoflaan, hier nog bestaande uit iepen, met links de Volière, ca. 1920-1930.
Ingekleurde foto via Hasselt in Oude foto's

Ansichtkaart met daarop zichtbaar de herinrichting van het plantsoen in landschapsstijl naar W. van Laarhoven, ca. 1930.
Part. coll.

Luchtfoto uit 1958 met daarop
zichtbaar de herinrichting van het
Van Stolkspark naar ontwerp van
G.J. Ter Mors met de strakke, rechte
paden.

Coll. Aviodrome Lelystad

In de jaren ‘60 verslapt de aandacht voor het park en daarmee ook het onderhoud. Eind 1981 werd daarom een beheersplan opgesteld door Ingenieursbureau Oranjewoud B.V. opgesteld. Hun doelstelling is het streven de openheid rond de stad te vergroten, de oorspronkelijke belijning van de buitengracht te herstellen en de parkachtige sfeer van het Van Stolkspark door te zetten tot het Bolwerk. Daarnaast wordt er een oproep gedaan om het parkeren van auto’s tussen de bomen van de eikenlaan niet langer toe te staan. Ook willen ze met de plannen zorgen dat het park niet meer toegankelijk is voor fietsen, brommers en auto’s.

Vanuit de stedelijke plantsoenendienst van de gemeente Hasselt was het een traditie dat er veel zelf gedaan werd en bepaalde onderdelen werden uitbesteed. Het Van Stolkspark bleef een geliefde plek onder de lokale bevolking, die altijd met aandacht en grote betrokkenheid ontwikkelingen in het park bijhield. De gemeente Zwartewaterland is verantwoordelijk voor het beheer, dit wordt in samenwerking met de ROVA door InBalans uitgevoerd. Lange tijd was er geen budget voor het gewenste grote onderhoud. Sinds enkele jaren wordt er intensief onderhoud gepleegd aan het park, naast snoeionderhoud zijn er herstelwerkzaamheden verricht aan de muziektent en de Volière in het park. De afgelopen maanden is de verouderde halfverharding op de paden vervangen door een halfverharding van Schots graniet, ook heeft het park rolstoelvriendelijke ingangen gekregen.

Monumentenstatus

Het Van Stolkspark is onderdeel van het rijksmonument ‘Vestinggracht’ (nr. 20924). De omschrijving van het rijksmonument is als volgt omschreven: Vestinggracht, is nog intact; de bastions ten dele nog vrij goed bewaard. Tevens de Baangracht, Binnengracht, Prinsengracht, Herengracht, Brouwersgracht, het profiel, de kademuren en beplanting. Het rijksmonument heeft twee vermelde oorspronkelijke functies. De hoofdfunctie is ‘verdedigingswerken en militaire gebouwen’, de tweede functie is ‘kastelen, landhuizen en parken’.

Ook ligt het studie- en plangebied binnen de contouren van het beschermde stadsgezicht Hasselt. Het beschermd gezicht betreft het gebied binnen de vestinggracht en beslaat in totaal een oppervlakte van 39,4 ha.

Inventarisatiekaart van het Van Stolkspark, vervaardigd door Ingenieursbureau Oranjewoud B.V., 1981.
Archief Historisch Centrum Overijssel

LEGENDA	
	LAANBOMEN
	BOOMGROEPEN
	BOS
	VERRIJKT BOS
	VOLLEDIG VERRIJKT BOS
	HAKHOUTBOS
	FIJN SIERPLANTSOEN
	GAZON
	GRASBERM

De actuele situatie van het Van Stolkspark weergegeven op een recente luchtfoto.

De drie deelgebieden zijn:

1. Noordelijke parkaanleg als bos,
2. Parkgazon en omgeving,
3. Kerkhoflaan en omgeving.

2.2 Actuele situatie

De actuele inrichting van het Van Stolkspark is in Deel 1 van het rapport uitgebreid geïnventariseerd en in kaart gebracht. Voor een volledige omschrijving en foto overzicht van de actuele inrichting wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van dat rapport.

Hasselt bestaat uit een kern omsloten met de vestigingsgracht. Het Van Stolkspark ligt aan de oostzijde van deze kern op de voormalige vestiging. De bastions en de wal zijn nog zichtbaar in de hoogte verschillen in het park. Het park ligt opgesloten tussen de Buitengracht aan de oostzijde, de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan aan de noordzijde, de Buiten de Enkpoort aan de zuidzijde en de woningen van de Eikenlaan aan de westzijde. Deze woningen zijn gebouwd op de voormalige Binnengracht. Op beide bastions ligt een begraafplaats, aan de noordzijde een Rooms-Katholieke begraafplaats en aan de zuidoostzijde een algemene begraafplaats. Beide begraafplaatsen vallen buiten het plangebied.

Het Van Stolkspark kenmerkt zich door markante hoogteverschillen, slingerende paden, een statige laan, gazons afwisselend met parkbos en een border van vaste planten. Het park bestaat uit drie deelgebieden met iedere een kenmerkende identiteit en parkinrichting:

1. Noordelijke parkaanleg als bos:
2. Parkgazon en omgeving:
3. Kerkhoflaan en omgeving.

Noordelijke parkaanleg als bos

Dit deelgebied bestaat uit slingerende wandelpaden door een variërend parkbos afgewisseld met een gazon met uitzichten over de vestinggracht van Hasselt. De belangrijkste vormende periode is de eerste helft van de 19e eeuw met een bescheiden aanleg in landschapsstijl in de traditie van stadwalparken rond voormalige vestingsteden. De aanleg in landschapsstijl heeft hier haar oorspronkelijke opzet op hoofdlijnen behouden; de beplanting als parkbos is ook oorspronkelijk maar is een aantal keren aangepast en verjongd.

Het parkbos bestaat voornamelijk uit esdoorn, es, beuk en eik. De onderbegroeiing is vrij dun en bestaat uit opschot, vlier, krentenboompje, hulst, taxus en laurier. Bij de noordelijke ingang staan enkele rhododendron's. Enkele van de bewoners aan de Eikenlaan hebben in het parkbos een strook grond in gebruik genomen voor opslag of speeltoestellen. De paden zijn gelegd in een halfverharding. In het parkbos staan de volgende elementen: toegangshekwerk aan de noordzijde, banken, prullenbakken, naamborden bomen en diverse informatieborden.

De strook grond ten noorden van de Rooms-Katholieke begraafplaats bestaat uit esdoorn, beuk en eik. Onder deze bomen groeit voornamelijk klimop. Ten zuiden van de begraafplaats staan voornamelijk heesters gemengd met enkele jonge bomen, vermoedelijk opschot. Hier staat hazelaar, linde, hulst, meidoorn en esdoorn. De ingang van de begraafplaats heeft een pad gelegd in klinkers met een opsluiting van betonbanden.

Parkgazon en omgeving

Dit deelgebied bestaat uit een ruim gazon met langs de randen een vaste plantenborder, heestervakken, enkele bijzondere bomen en parkbos. De aanleg van dit deelgebied, dat in de binnenruimte van een voormalige bastion het Holten Wambuis' ligt is het resultaat van verschillende ontwikkelingsperioden. De belangrijkste vormende periode voor de actuele situatie is

de herinrichting van het gebied na de tweede wereldoorlog, waarbij de koepel is gebouwd en het padenpatroon haar huidige opzet kreeg. Bijzonder aspect van het deelgebied is de fraaie rijkgevarieerde boombeplanting en de verschillende typerend openbare parkvoorzieningen als Volières, muziekkoepeel en een vaste plantenborder.

Centraal in het deelgebied ligt een groot gazon, daaromheen staat een met enkele solitaire bomen. Het gazon in de directe omgeving van de muziekkoepeel is versleten doordat hier veel mensen lopen. In het gazon staan vier solitaire bomen; een taxus, een rode treurbeuk, een zuileik en een levensboom.

Het parkbos bestaat voornamelijk uit esdoorn, es, beuk en eik. Verspreid door het park staan nog enkele andere bomen zoals zoete kers, zakdoekjesboom, Japanse notenboom, vederesdoorn, goudes, vleugelnoot, berk, paardenkastanje, moerascipres en amberboom. Ten noorden van de muziekkoepeel staan drie magnolia's met een monumentale omvang. De onderbegroeiing van het parkbos is vrij gesloten, er staat vrij veel hulst, laurier en taxus. Tussen deze heesters staat onder andere sneeuwbes, vlier, rododendron, fluweelhortensia, hazelaar, kornoelje, lijsterbes, broodboom, krentenboom, jasmijn en prachtframboos. In de zuidwestelijk hoek van het park, bij de achtertuin van Eikenlaan 68, staat Japanse duizendknoop.

De wandelpaden in dit deelgebied bestaat uit twee soorten verharding: klinkerverharding en halfverharding. In de omgeving van het Pauwenhok / Volière en het pad vanaf de Buiten de Enkpoort zijn gelegd in klinkers. De overige paden zijn gelegd in een halfverharding. Deze is in het voorjaar van 2021 geheel vernieuwd. De bewoners van de Eikenlaan hebben vaak een eigen toegang tot het park via een poort in hun achtertuin. Een onverhard smal pad door het heestervak loopt naar de paden van het park.

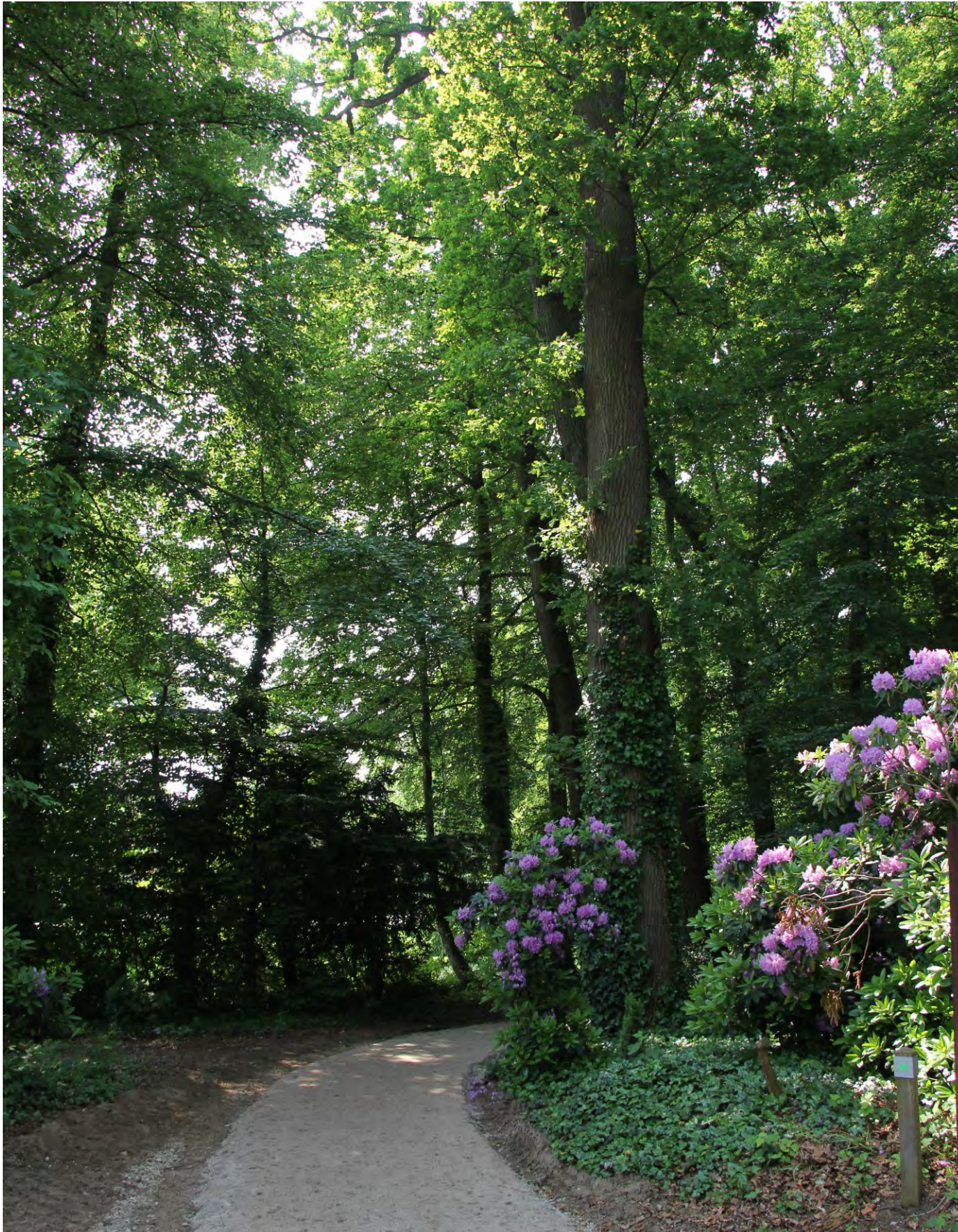
In dit deelgebied staan drie gebouwen: de muziekkoepeel (bj. 1953), pauwenhok (bj. vml. 1813 en diverse herstelwerkzaamheden) en de Volière (bj. 1957, hersteld in 1985-'87). Deze is gebouwd op de locatie van een toen reeds verdwenen Volière (bj. 1904). Er staan de volgende elementen: muurtje bij de vaste plantenborder, banken, prullenbakken, speelelementen, hekwerken bij de ingangen, naamborden bomen en diverse informatieborden.

Kerkhoflaan en omgeving

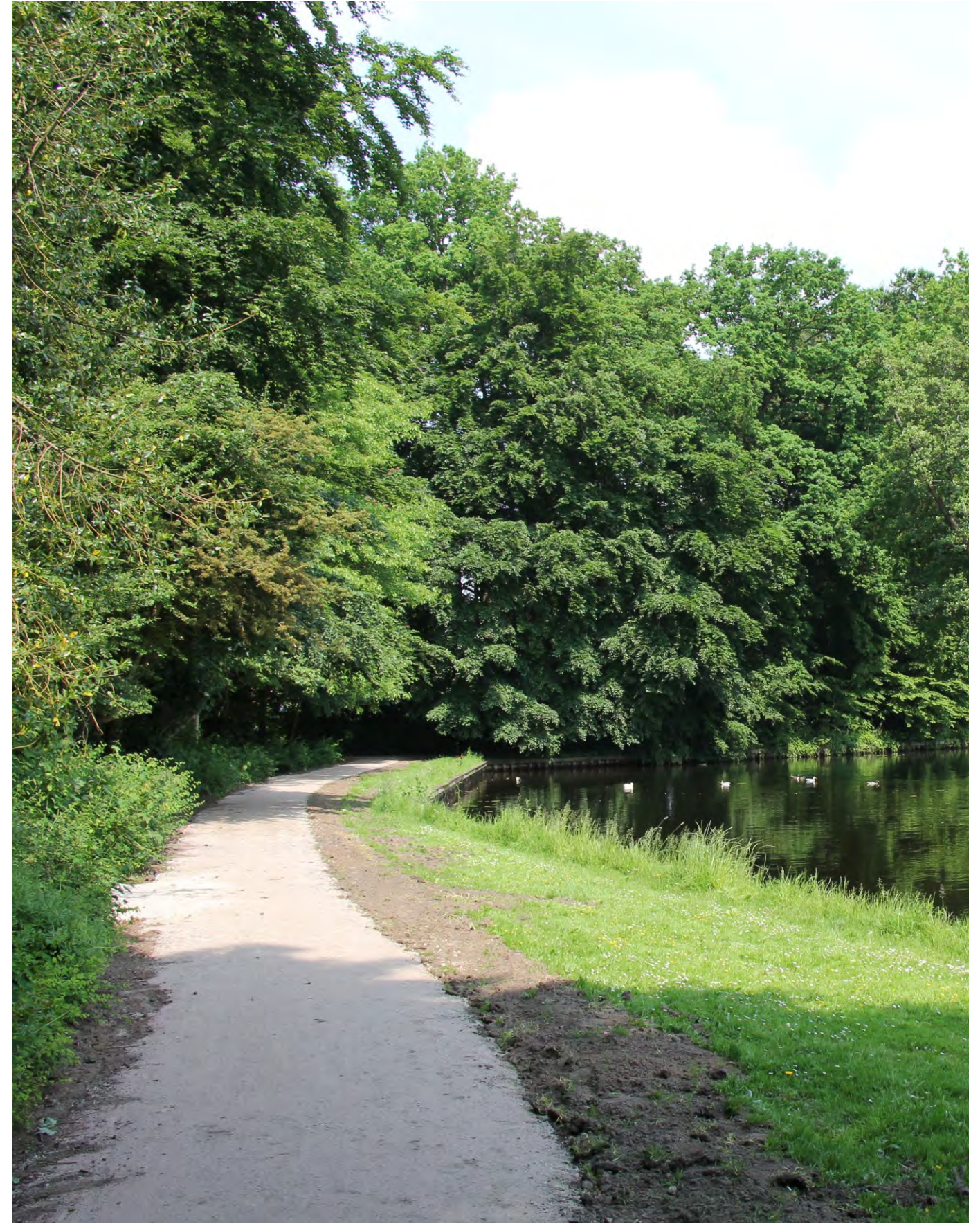
Dit deelgebied bestaat uit de toegang van de begraafplaats, vier bomenrijen met aan weerszijde heestervakken. De Kerkhoflaan dateert in aanleg uit de eerste helft van de 19e eeuw; de laanbeplanting is in de jaren '30 geheel vernieuwd. Tussen de laanbomen hangt het kunstwerk 'Rhetorical feet' van Bart van Santen.

De weg richting de hoofdingang van de begraafplaats is gelegd in betonklinkers met een verbreding bij de poort. Aan weerszijde van de weg ligt een strook gazon. Dit gazon loopt tot en met de buitenste rij laanbomen die met hun voet in de heestervakken staan. Ondanks de schaduwdruk van de eiken is de grasmat vrijwel geheel gesloten.

Langs de Kerkhoflaan staan aan weerszijden twee rijen van bomen. Deze vierrijige laan van eiken is aan de westzijde het meest compleet. Aan de oostzijde zijn meerdere bomen al verdwenen door ouderdom. De structuur van de laanbomen is hier vrijwel verdwenen. Aan de westzijde zijn ook enkele bomen in een slechte conditie.

Deelgebied 1: Noordelijke parkaanleg als bos.

Deelgebied 2. Parkgazon en omgeving.

Deelgebied 2. Parkgazon en omgeving.

Deelgebied 3; Kerkhoflaan en omgeving.

2.3 Waardestelling

Waardestellingskaart van Van Stolkspark op een recente luchtfoto.

De tuinhistorische waarde van de tuin- en parkaanleg van het Van Stolkspark als geheel is **hoog**. Hoewel er in de actuele situatie op punten sprake is van verschraling, slijtage en verwildering van de beplantingen is de aanleg in grote lijnen als ensemble gaaf aanwezig. Voor een uitgebreide toelichting op deze waardestelling wordt verwezen naar hoofdstuk 3 in deel 1 van deze rapportage.

3 Voorlopig Ontwerp

Schetsontwerp gemaakt naar aanleiding van de resultaten van de eerste brainstormavond.

3.1 Visie

Het Van Stolkspark is in eigendom en beheer bij de gemeente Zwartewaterland en is openbaar toegankelijk. Hoewel het park zorgvuldig wordt beheerd, is het de afgelopen decennia in enigszins sleetse toestand geraakt. Ook de zeer betrokken bewoners van Hasselt vinden dat het park beter kan worden ingericht en benut. Een aantal bewoners heeft de gemeente met concrete verzoeken benaderd tot verbetering van de parkinrichting. Ook heeft een groep bewoners actief bijgedragen aan het herstel van schade door vandalisme aan de muziektent, het opknappen van de Volières en snoeiwerkzaamheden in het park.

De gemeente Zwartewaterland heeft in nauwe samenwerking met inwoners een leefbaarheidsplan voor Hasselt opgesteld, waarbij ook het Van Stolkspark werd besproken. Het Van Stolkspark is van grote waarde voor de inwoners en ook voor het aantrekken van toeristen. In het leefbaarheidsplan zijn drie activiteiten benoemd, namelijk het verbeteren van de wandelpaden, het maken van een visie en activiteiten uit de visie uitvoeren. De provincie heeft subsidie in het kader van Leefbaar Platteland verleend om de visie op te stellen. Aan deze visie gaat een historisch onderzoek vooraf. De visie wordt uitgewerkt in een inrichtings- en verbeteringsplan dat samen met inwoners van Hasselt en direct omwonenden wordt opgesteld.

Uitgangspunten

Uit het voorgaande blijkt dat een kwaliteitsimpuls voor het Van Stolkspark te Hasselt gewenst en noodzakelijk is. De kwaliteitsimpuls voor het Van Stolkspark kan worden omschreven in drie algemene uitgangspunten:

- Verbeteren van de hedendaagse gebruikswaarde van het Van Stolkspark voor inwoners en bezoekers van Hasselt;
- Herstellen en verbeteren van de historische parkaanleg van het Van Stolkspark, met behoud van haar historische gelaagdheid en de indeling in drie verschillende ingerichte deelgebieden;
- Behouden en versterken van de natuurwaarden van het Van Stolkspark, die behoren tot de biotoop 'oud loofbos' en 'historische tuin- en parkaanleg'.

Resultaten van de brainstormavond

Op 8 juli 2021 zijn bovenstaande uitgangspunten besproken met inwoners van Hasselt en direct omwonenden van het Van Stolkspark. Bij de daarop volgende brainstormsessie zijn de volgende aspecten benoemd:

Spelen

- Speelmogelijkheden voor jonge en oudere kinderen;
- Graag natuurlijke look, en mogelijkheden voor 'open-ended spelen';
- Is er ruimte voor water elementen (bijv. zoals in Bakkeveen);
- Olifantenpaadjes (struinen door de struiken) behouden;
- Inpassen speelhuisje schoolkinderen.

Groen

- Gazon vergroten;
- Overdaad aan ondergroei weghalen: meer ruimtelijkheid en overzicht creëren;
- De oude Magnolia heeft aandacht nodig;
- Bloemen accent zou fraai zijn, bijv. Door de border van Mien Ruis te herstellen.

Evenementen

- Aandacht besteden aan 100-jarig bestaan van het park;
- Kleedjesmarkt;
- Paaseieren zoeken;
- Bandje;
- Kerkdienst.

Ontmoeting

- Rustpunten en bankjes (eerste gedeelte vanaf de Docter H.A.W. van der Vechtlaan);
- Prullenbakken;
- Hondenprullenbakken bij in- en uitgangen.

Toegang van het park

- Hekwerken in en uitgang verbeteren/vervangen;
- Toegangswegen aantrekkelijk maken (en meer transparant/overzichtelijke situatie)

Informatievoorzieningen

- Borden plaatsen zoals: wees welkom, niet na zonsondergang, vriendelijke huisregels, neem rommel mee en hondenstront;
- TIP;
- Historische vereniging betrekken;
- ANWB borden met QR codes à vogelgeluiden;
- Folder over Park; bijvoorbeeld over aanwezige bezienswaardigheden en boomsoorten.

Vrijwilligers

- Vrijwilligers onderhoud groen;
- Vrijwilligers evenementen.

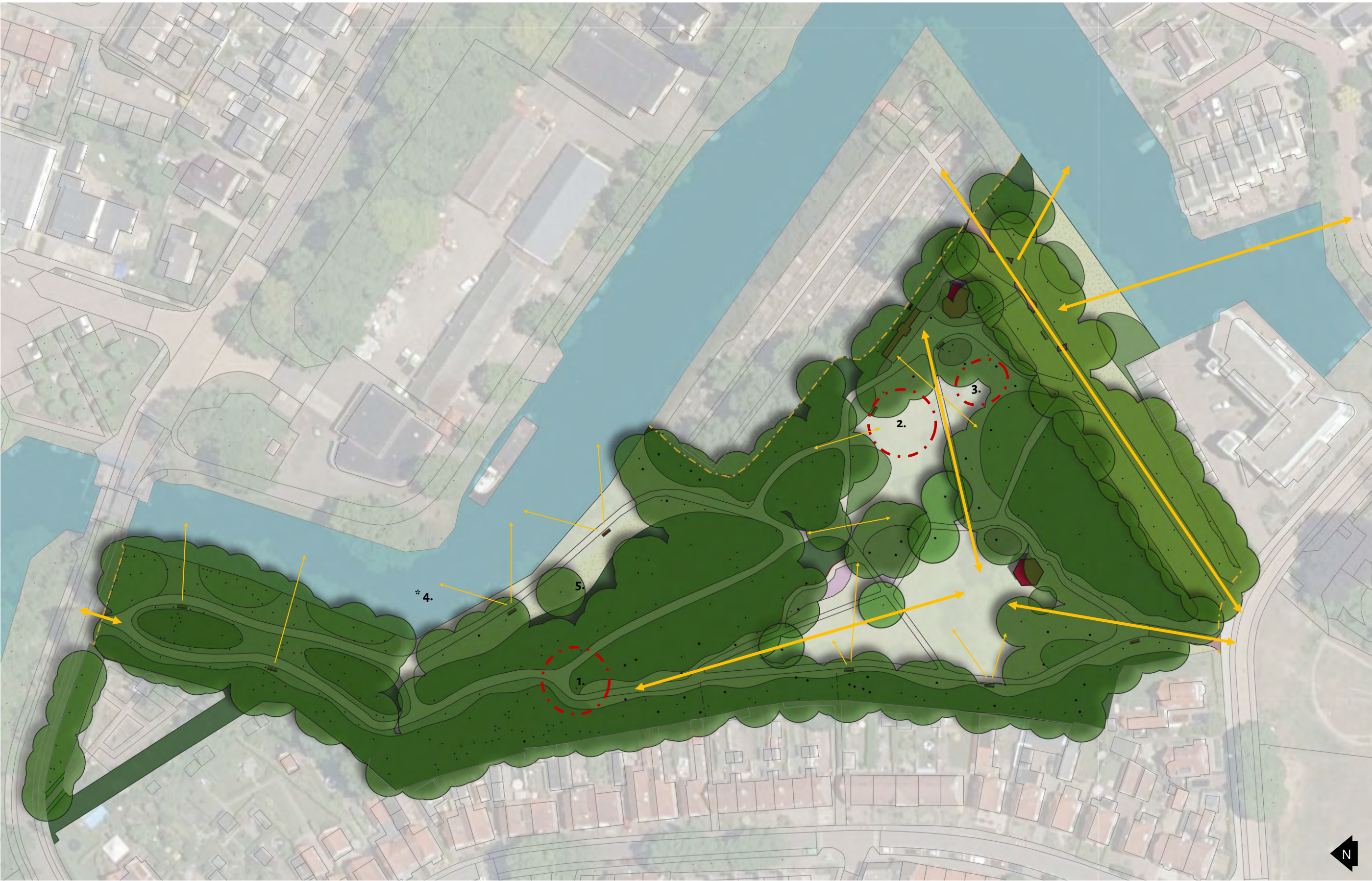
Veiligheid

- Huidige bomen en beplanting te dicht op elkaar;
- Takken boven tuinen van de Eikenlaan geven overlast en vormen een risico.

Overige aspecten

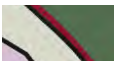
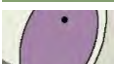
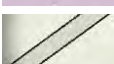
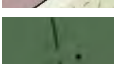
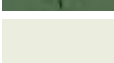
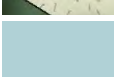
- Fontein in de gracht: let op geluid;
- Graag ruimte voor een kabouterproject;
- Is er ruimte voor een vissteiger, die ook toegankelijk is voor mindervaliden.

De bovengenoemde aspecten betreffen veel concrete wensen, ideeën en mogelijkheden, die zijn meegenomen bij de planuitwerking. Er zijn twee aspecten dat niet bleken te passen in de historische parkstructuur van het Van Stolkspark. De wens voor een speelvoorziening in de vorm van een waterspeelplaats zoals in Bakkeveen, dat de uitstraling heeft van een attractiepark en zelf in verkleinde vorm een te grote inbreuk op het park zou zijn. Hetzelfde geldt voor een vissteiger aan de Kerkhoflaan (toegankelijk voor minder validen) zal een te grote inbreuk gaan vormen op het historische karakter en de bestaande inrichting van het park. Ook zal een vissteiger op deze plek een grote aantasting vormen op het aanzicht van het park vanaf de overzijde van gracht.

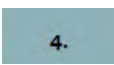
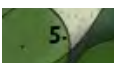

Het Voorlopig Ontwerp voor het Van Stolkspark met zichtlijnen.

Legenda conserveringsstrategie

- Gebouwen
- Muur border Mien Ruys
- Bomen
- Solitaire bomen
- Laanbomen
- Bos ondergrond
- Bosplantsoen
- Grove heesters
- Sierheesters
- Vaste planten
- Paden - halfverharding
- Paden - klinkers
- Paden - sluippad
- Gazon
- Extensief gazon
- Kruidenrijk grasland
- Water

Legenda ontwikkelingsstrategie

- Hekwerk
- Banken
- Kabouterbos
- Speeltoestellen
- 'Boomhut'
- Fontein
- Siervakken

3.2 Het Voorlopig Ontwerp

Het schetsontwerp voor het Van Stolkspark is verder uitgewerkt in het Voorlopige Ontwerp. Bij de uitwerking van het inrichtings- en verbeteringsplan staat een conserveringsstrategie voor de historische parkstructuur en de aanwezige natuurwaarden centraal. Voor de verbetering van de voorzieningen voor het gebruik en de bezoekers is een ontwikkelingsstrategie opgesteld. Een randvoorwaarde bij de planuitwerking is dat de wandelpaden die in het voorjaar van 2021 ingrijpend zijn opgeknapt in de huidige vorm in het plan blijven gehandhaafd.

Het doel is een goed verzorgde historische parkaanleg, waarin:

- De geschiedenis van het parkgebied beleefbaar is;
- Waar inwoners van Hasselt en bezoekers veilig kunnen wandelen in een fraaie, groene en natuurlijke omgeving;
- Kinderen in een natuurlijke omgeving kunnen spelen;
- Ruimte is voor evenementen en buurtactiviteiten.

Om deze doelen te bereiken betreffen de planvoorstellen voornamelijk een groot onderhoud aan het bomenbestand (zoals het vrijstellen van toekomstbomen), een reorganisatie en verfraaiing van de heester- en struweelbeplantingen, het verruimen van de gazons, het openen van dichtgegroeide zichtlijnen en het inpassen van nieuwe en verbeterde voorzieningen voor het gebruik van het park door het publiek.

Het Voorlopig Ontwerp voor het gehele Van Stolkspark is op de pagina hiernaast afgebeeld. De conserverings- en ontwikkelingsstrategie worden per deelgebied in de hierop volgende paragrafen concreet uitgewerkt.

Realisatie van het Voorlopig Ontwerp

Deze rapportage zal fungeren als streefbeeld voor het Van Stolkspark. In de komende jaren zal de gemeente Zwartewaterland gaan werken om het park om te vormen naar het Voorlopig Ontwerp. Dit zal gedaan worden door middel van omvormingsbeheer en het verkrijgen van subsidies. Het eerste doel zal de conservering van het park zijn, het tweede doel de ontwikkeling van het park doormiddel van diverse elementen die in het park geplaatst kunnen worden.

Het realiseren van het park zal in nauwe samenwerking verlopen met de benodigde ambtenaren van de gemeente en de buitendienst. Maar ook diverse inwoners hebben aangegeven vrijwillig specifieke beheermaatregelen in het park eenmalig of regulier te willen voeren. De algehele coördinatie van de ontwikkeling van het park ligt bij de gemeente Zwartewaterland in samenwerking met ROVA en als uitvoerende partij In Balans.

Het Voorlopig Ontwerp van het Van Stolkspark weergegeven op een recente luchtfoto.

- De drie deelgebieden zijn:
1. Noordelijke parkaanleg als bos,
 2. Parkgazon en omgeving,
 3. Kerkhoflaan en omgeving.

Deelgebied ‘Noordelijke parkaanleg als bos’ met zichtlijnen uitgelicht.

3.3 Deelgebied 1: Noordelijke parkaanleg als bos

Dit deelgebied bestaat uit slingerende wandelpaden door een variërend parkbos afgewisseld met een gazon met uitzichten over de vestinggracht van Hasselt. Het parkbos is in de actuele situatie dicht gegroeid met opschot van bomen en heesters. Mede hierdoor zijn zichtlijnen verdwenen en is het gazon langs de vestinggracht steeds smaller geworden. In dit deelgebied zullen bomen met een monumentale omvang en toekomstbomen worden vrijgezet, historische contouren worden hersteld en zichtlijnen worden open gemaakt.

Conserveringsstrategie

Doel is het behouden, herstellen en versterken van de parkaanleg in landschapsstijl uit de eerste helft van de 19° eeuw en resten van de overige ontwikkelingsfasen. Het ontwerp focust op de ruimtelijke opzet en kwaliteit van de parkaanleg aan het einde van de 19° en begin 20° eeuw. Belangrijk daarbij is dat de verouderde, op sommige plaatsen onsamenhangende en sleetse historische aanleg weer kwaliteit krijgt en getuigt van de bijzondere ontwikkelingsgeschiedenis van dit openbare park als onderdeel van de vestigingswerken van Hasselt.

De conserveringsstrategie behelst enerzijds het uitvoeren van groot onderhoud en anderzijds de restauratie of het herstel van (deels) verdwenen elementen uit de aanleg. Daarvoor zijn de volgende beheer- en aanleg werkzaamheden nodig:

Bomen in het parkbos en solitaire bomen

- De bomen in het parkbos zijn toe aan groot onderhoud. In de afgelopen jaren zijn diverse bomen als opschot uitgegroeid tot grote bomen in het park. De volgende ingrepen zullen plaatsvinden:
- Verwijderen van jong opschot om ruimte te maken voor overige bomen en aan te planten heesters;
 - Aanwijzen van toekomstbomen, deze bomen zullen in de komende decennia uitgroeien tot bomen met een monumentale omvang;
 - Kappen of snoeien van bomen die: te dicht op elkaar staan, ziektes hebben, risico's vormen doordat ze schuin groeien / zwaar overhangende takken hebben / te dicht op gebouwen staan.
- Deze ingrepen zullen resulteren in een gezond bomenbestand met bomen van verschillende leeftijden. Ook zal er door het kappen van bomen weer zonlicht door de kronen heen komen waardoor het mogelijk is om de sleetse onderbegroeiing aan te vullen en te verrijken.

De gemeente Zwartewaterland zal in samenwerking met hun eigen beheerafdeling de keuze maken welke bomen behouden, gesnoeid en gekapt zullen worden.

Aandachtpunten beheer

Door actief in te grijpen in het bomenbestand, voornamelijk door opschot te verwijderen, worden de beheeringrepen op langer termijn minder intensief. Belangrijk is dat er een gezond bomenbestand is met bomen van verschillende leeftijden en soorten met een open kronendak in verband met de onderbegroeiing.

Legenda

Gebouwen

Hekwerk

Banken

Bomen

Solitaire bomen

Laanbomen

Bos ondergrond

Bosplantsoen

Grove heesters

Sierheesters

Vaste planten

Paden - halfverharding

Paden - klinkers

Paden - sluippad

Gazon

Extensief gazon

Kruidenrijk grasland

Water

Pad langs de vestinggracht in het parkbos. In de rechter strook met bomen worden diverse bomen verwijderd om zo het zicht op de vestinggracht te herstellen. Tussen de openingen worden heestervakken aangeplant met diverse soorten (sier)heesters.

Deelgebied ‘Noordelijke parkaanleg als bos’ met zichtlijnen uitgelicht, zonder de bomenlaag.

Legenda

Gebouwen

Hekwerk

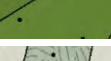
Banken

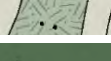
Bomen

Solitaire bomen

Laanbomen

Bos ondergrond

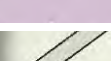
Bosplantsoen

Grove heesters

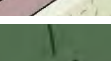
Sierheesters

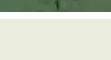
Vaste planten

Paden - halfverharding

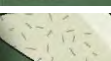
Paden - klinkers

Paden - sluippad

Gazon

Extensief gazon

Kruidenrijk grasland

Water

Onderbegroeiing en heestervakken
De huidige onderbegroeiing is vrij sleets en bestaat voornamelijk uit (zeer grote) hulst, taxus en laurier. Op enkele punten staan andere heesters zoals jasmijn, sneeuwbes en meidoorn.

De heestervakken zullen teruggebracht worden tot de contouren zoals weergegeven op het Voorlopig Ontwerp. In de actuele situatie kunnen de bezoekers door grote delen van het park heen kijken. Door de contouren aan te passen en te zorgen voor een weelderige aanplant in de vakken wordt de beleving van het park en de zichtlijnen / doorzichten versterkt. Binnen de contouren van de heestervakken worden de hulsten, taxus en laurier grotendeels verwijderd. De te behouden struiken worden teruggezet zodat deze opnieuw als kleinere heester kunnen uitgroeien. Ook zullen de heesters die binnen minimaal één meter van het wandelpad staan worden verwijderd of verplaatst. Dit ten behoeve van toekomstig beheer van de heestervakken of door het te creëren van een strook bosgrond / grondbedekker / (schaduwrijk) gras langs de paden.

De heestervakken onder de bomen zullen aangevuld worden (inheemse) bosheesters met een sierwaarde. De volgende soorten komen onder andere in aanmerking: (rode) meidoorn, Gelderse roos, kornoelje, fluweelhortensia, krentenboom, rododendron, mahoniestruik, zuurbes, dwergmispel, andere hulstsoorten zoals de bonte hulst, schijnhulst, appelbes, kardinaalsmuts, sering, Japanse sneeuwbal, sporkehout en pimpermoot. Door het aanplanten van dit assortiment zal het park een weelderige uitstraling krijgen waarbij in elk seizoen iets te zien valt voor de bezoeker. Ook voor de ecologie in het park zal de aanplant van deze heesters een verrijking zijn. Langs de randen van het kerkhof en de achtertuinen van de woningen van de Eikenlaan zullen grote heestersoorten of wintergroene heestersoorten worden toegepast.

Langs de wandelpaden en tussen de heestervakken komen inheemse boskruiden zoals kruipend zennegroen, bosvergeet-me-nietje, gewoon speenkruid, hondsdrif en gele dovenetel. Ook wordt er stinzenflora aangeplant zoals Italiaanse aronskelk, bosanemoon, vingerhelmbloem en salomonszegel.

Aandachtspunten beheer
Aandachtspunt is dat de heesters voldoende van het pad blijven voor de ruimtelijke beleving van de bezoeker. Indien heesters te sterk uitgroeien of zich uitbreiden richting het pad moet er ingegrepen worden doormiddel van snoeien of door het te verwijderen van de nieuwe plant.

Gras
In dit deelgebied komen twee soorten gras voor; gazon en kruidenrijk grasland. Het gazon komt voor langs de vestinggracht waar in de actuele situatie reeds ook gazon ligt. Deze strook blijft behouden en zal indien nodig (na gedane werkzaamheden) worden geëgaliseerd / opnieuw worden ingezaaid. Naar verwachting is dit enkel nodig aan de zuidzijde waar enkele heesters en bomen verwijderd zullen worden. Ten westen van het wandelpad wordt de bosrand opgeschoven naar de historische locatie waardoor het wandelpad en de banken weer de ruimte krijgen. De strook direct langs het wandelpad wordt beheerd als gazon, het overige terrein wordt beheerd als kruidenrijk grasland waar een enkel boom en / of grote heester zal blijven staan.

Langs de vestinggracht wordt er een strook bos gevormd naar kruidenrijk grasland. In de bosrand zal het opschot en enkele bomen worden gekapt zodat er vanaf het wandelpad weer zicht is op het water. Onder de bomen worden drie heestervakken aangeplant om de zichtlijnen vanaf het wandelpad te versterken. Tussen de heestervakken wordt een kruidenrijk grasmengsel ingezaaid dat twee keer per jaar gemaaid zal worden. In het kruidenrijke grasland worden ook stinzenflora aangeplant. Er wordt gedacht aan de volgende soorten: sneeuwkllokje, boshyacint en herfsttijloos. Om ervoor te zorgen dat de bollen kunnen verwilderen kan er pas gemaaid worden als het loof van de bollen is vergeeld of afgestorven.

Aandachtspunten beheer
Het gazon / kruidenrijk grasland tot aan de oeverbeschoeiing maaien voor een strakke en verzorgde uitstraling.

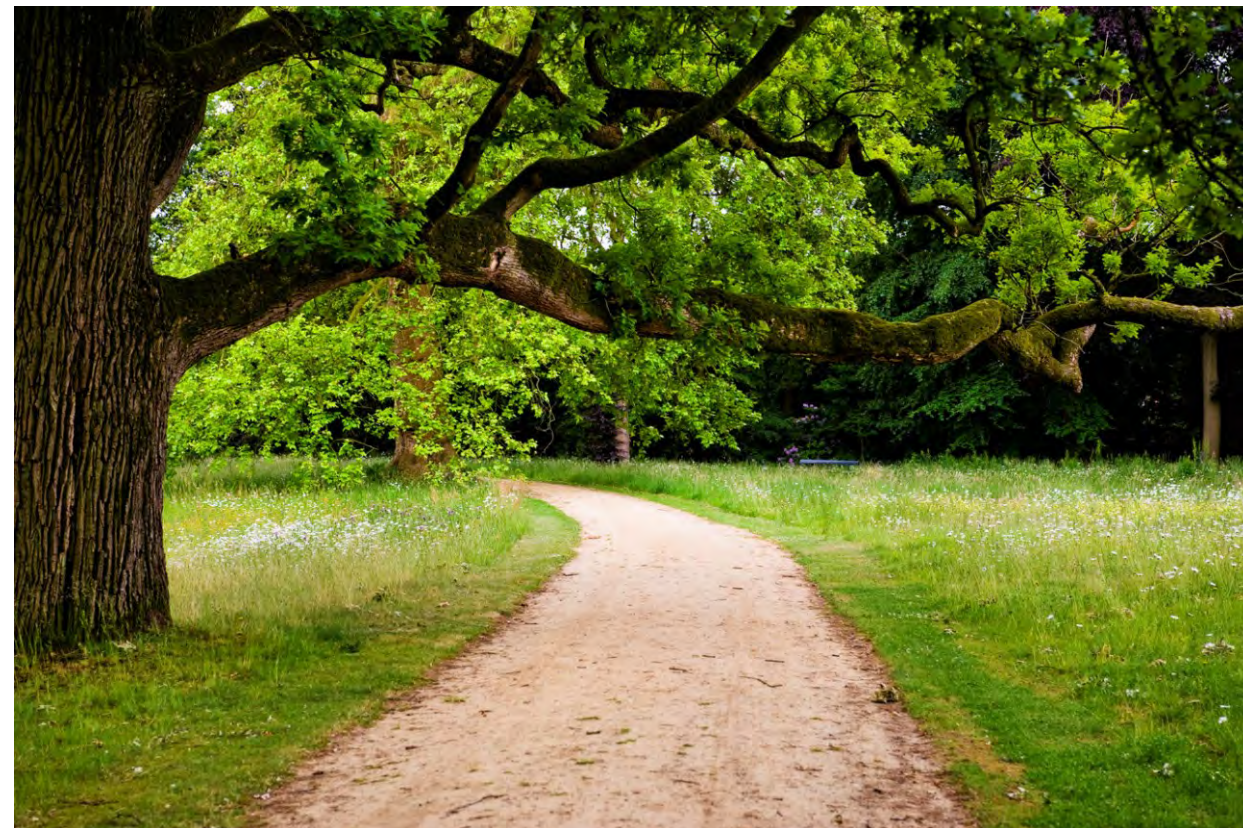
Zichtlijnen
In dit deelgebied worden diverse zichtlijnen hersteld en versterkt:

- Het zicht vanaf de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan het park in;
- Zicht vanaf het wandelpad over de gracht;
- Zicht vanuit het parkbos over het gazon aan de vestinggracht.

Referentiebeeld van kruidenrijk
grasland met banen gazon langs het
wandelpad.
Landgoed Twickel

Herstellen van de historische grens
voor het parkbos en de
onderbegroeiing. Aan weerszijde
van het pad komt gazon te liggen
met aan de rechterzijde ook een
strook kruidenrijk grasland. Het pad
krijgt dan weer ruimte.

In het parkbos worden de heesters tot één meter verwijderd van het pad voor de ruimtelijke beleving van het park. Aan de rechterzijde enkele sfeerafbeeldingen van heestersoorten en boskruiden voor langs de paden.

Crataegus laevigata

Viburnum opulus

Ilex aquifolium 'Aureomarginata'

Viburnum rhytidophyllum

Cotoneaster franchetti

Staphylea colchica

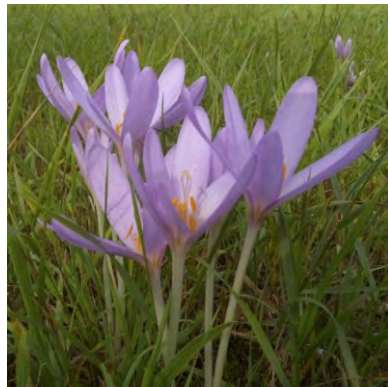
Aronia melanocarpa

Galanthus nivalis

Hyacinthoides non-scripta (Bluebell)

Colchicum autumnale

De ontwikkelingsmogelijkheden voor dit deelgebied. De nummers corresponderen met de tekst.

Ontwikkelstrategie

In dit deelgebied kan er worden gedacht aan de volgende ontwikkelingsmogelijkheden:

1. Het herstellen van het hekwerk en gemetselde pijlers aan de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan;
2. Verplaatsen van de banken en prullenbak aan de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan om zo het zicht op de toegang van het park te verbeteren;
3. Plaatsen nieuwe zitbanken en prullenbakken in de parkaanleg;
4. Vervangen van de toegangsborden voor borden met gedragsregels;
5. Vakken met sierheesters en/of vaste planten in het gazon langs de vestinggracht. Er is een foto van 1903 waarop zichtbaar is dat er kuipplanten langs het wandelpad staan. In de conserveringsstrategie staat dat een deel van het gras bij de vestinggracht wordt beheerd als kruidenrijk grasland. Indien deze vakken met sierheesters en/of vaste planten wordt gerealiseerd zal het kruidenrijke grasland worden omgevormd naar gazon;
6. Een inwoner van Hasselt heeft een stadcheque aangevraagd en gekregen voor het aanleggen van een kabouterdorp. Het kabouterdorp wordt aangelegd;
7. In de vestinggracht een fontein aanbrengen. Deze fontein moet uitgezet kunnen worden in verband met de omwonenden en verplaatst kunnen worden in verband met het verleggen van schepen/boten.

Gebruik

Dit deelgebied zal voornamelijk gebruikt worden door wandelaars of bezoekers die willen genieten van het uitzicht van de bankjes. Maar de nieuwe heestervakken zijn natuurlijk de ideale bosjes om in te spelen voor kinderen. In het beheer van het park kan hier dan ook rekening mee gehouden worden, wel is het belangrijk dat de beleving van het park niet structureel wordt aantast. Als voorbeeld; hutten na een bepaalde periode / bepaald seizoen verwijderen, olifantenpaadjes binnen de perken houden door beheer / nieuwe aanplant, boomstammen laten liggen op veilige locaties, etc.

Sfeerafbeelding van een fontein in de vestinggracht.
Stadsgracht van Zwolle

Uitg. J. J. J. Drupeken.

Kijkje in het Bolwerk. Hasselt.

D. W. R. J. T.

Ansichtkaart met 'Kijkje in het Bolwerk' uit 1903. Te zien is de lage wandeling langs de Buitengracht. Langs het pad stonden kuipplanten, het gazon was met bloemperken versierd.
Part.coll.

Referentiebeeld van een parkbank voor een historisch park.
Park Huis Doorn te Doorn met de bank van Gardelux 'Rheia'

De toegang van het park aan de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan. Door de entree van het park aan te passen / te restaureren krijgt de ingang weer de uitstraling van een historisch park.

Deelgebied ‘Parkgazon en omgeving’ met zichtlijnen uitgelicht.

3.4 Deelgebied 2: Parkgazon en omgeving

Dit deelgebied bestaat uit een ruim gazon met muziekkoepeel. Langs de randen van het gazon staan diverse boomsoorten met een dichte laag heesters als onderbegroeiing. In dit deelgebied staan enkele bijzondere elementen: de muziekkoepeel, de Volière, het Pauwenhok en de vaste plantenborder van Mien Ruys. Deze elementen worden met elkaar verbonden door een wandelpad dat de heestervakken en het gazon doorkruist. De heestervakken en omliggende bosvakken zijn in de actuele situatie dicht aan het groeien met opschot van bomen en heesters. Mede hierdoor zijn zichtlijnen dichtgegroeid en is het gazon steeds kleiner geworden.

Conserveringsstrategie

Doel is het behouden en versterken van de parkaanleg als historische eenheid met resten uit alle ontwikkelingsfasen. Beeldbepalend in dit deelgebied zijn de twee historische Volières met hun omgeving en het herinrichtingsplan van G.J. ter Mors en A.C. Kammeijer in 1953 waarbij het padenstelsel in samenhang met het grote gazon en de muziekkoepeel is ontworpen. Op en langs de randen van het gazon staan verschillende oude en bijzondere bomen die aangeplant zijn in de periode dat dit parkdeel nog als particuliere tuin in gebruik was. Voorbeelden hiervan zijn de magnolia en de gele es.

Het ontwerp voor dit deelgebied heeft als hoofddoel de verschillende elementen langs het gazon in ruimtelijk opzicht met elkaar te verbinden en zichtlijnen te openen. Het gazon wordt weer een open ruime weide waar diverse activiteiten georganiseerd kunnen worden door het jaar heen. Belangrijk daarbij is dat de verouderde, op sommige plaatsen onsamenhangende en sleetse aanleg weer kwaliteit krijgt en getuigt van de bijzondere ontwikkelingsgeschiedenis van dit openbare park als onderdeel van de vestigingswerken van Hasselt.

De conserveringsstrategie behelst enerzijds het uitvoeren van groot onderhoud en anderzijds de restauratie of het herstel van (deels) verdwenen elementen uit de aanleg. Daarvoor zijn de volgende beheer- en aanleg werkzaamheden nodig:

Legenda

Gebouwen

Hekwerk

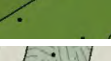
Banken

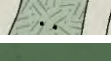
Bomen

Solitaire bomen

Laanbomen

Bos ondergrond

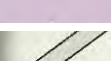
Bosplantsoen

Grove heesters

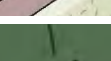
Sierheesters

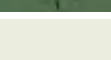
Vaste planten

Paden - halfverharding

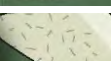
Paden - klinkers

Paden - sluippad

Gazon

Extensief gazon

Kruidenrijk grasland

Water

Bomen in het parkbos, boomgroepen en solitaire bomen

In dit deelgebied staan diverse bomen met een monumentale omvang of van een bijzondere boomsoort langs de randen van het gazon. Naast het standaard boombeheer hebben enkele bomen speciale aandacht nodig:

- Magnolia: de magnolia is uitgegroeid tot een voorname boom met diverse takken die over de grond groeien. Als zodanig is het een ideale klimboom voor kinderen, echter door de omvang en hoge leeftijd van deze boom moet spelen in deze boom ontmoedigd / voorkomen worden. Om die reden worden er onder de magnolia diverse soorten varens worden aangeplant waardoor de bodem in zowel de zomer als winter begroeid is;
- Goudes: de goudes wordt reeds in 19^e eeuwse stukken omschreven als een bijzonder boom en trok diverse bezoekers aan. De boom heeft een monumentale omvang en heeft als zodanig intensievere zorg nodig. Gezien de leeftijd en dat essen veel last hebben van takbreuk wordt het om die reden afgeraden om inrichtingselementen onder de parkboom te plaatsen;
- Rode treurbeuk: de rode treurbeuk staat in het gazon nabij de muziekkoepeel. De boom is ooit een keer gesnoeid waardoor de boom niet meer ‘treurt’. Het wordt aangeraden om de boom te kappen en een jonge rode treurbeuk aan te planten op dezelfde locatie.

De bomen in de bosrand langs het gazon en bij de Kerkhoflaan zijn toe aan groot onderhoud. In de afgelopen jaren zijn diverse bomen als opschot uitgegroeid tot grote bomen in het park. De volgende ingrepen zullen plaatsvinden:

- Verwijderen van jong opschot om ruimte te maken voor overige bomen en aan te planten heesters;
- Aanwijzen van toekomstbomen, deze bomen zullen in de komende decennia uitgroeien tot bomen met een monumentale omvang;
- Kappen of snoeien van bomen die: te dicht op elkaar staan, ziektes hebben, risico's vormen doordat ze schuin groeien / zwaar overhangende takken hebben / te dicht op gebouwen staan.

Deze ingrepen zullen resulteren in een gezond bomenbestand met bomen van verschillende leeftijden. Ook zal er door het kappen van bomen weer zonlicht door de kronen heen komen waardoor het mogelijk is om de sleetse onderbegroeiing aan te vullen en te verrijken.

De gemeente Zwartewaterland zal in samenwerking met hun eigen beheerafdeling de keuze maken welke bomen behouden, gesnoeid en gekapt zullen worden.

Deelgebied ‘Parkgazon en omgeving’ met zichtlijnen uitgelicht, zonder de bomenlaag.

Legenda

Gebouwen

Hekwerk

Banken

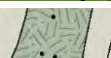
Bomen

Solitaire bomen

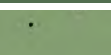
Laanbomen

Bos ondergrond

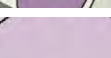
Bosplantsoen

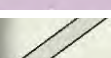
Grove heesters

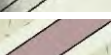
Sierheesters

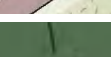
Vaste planten

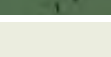
Paden - halfverharding

Paden - klinkers

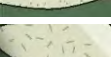
Paden - sluippad

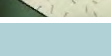
Gazon

Extensief gazon

Kruidenrijk grasland

Water

Heester- en sierbeplanting
De huidige onderbegroeiing is vrij sleets en bestaat voornamelijk uit (zeer grote) hulst, taxus en laurier. Op enkele punten staan andere heesters zoals jasmijn, sneeuwbes en meidoorn.

De heestervakken zullen teruggebracht worden tot de contouren zoals weergegeven op het Voorlopig Ontwerp. In de actuele situatie kunnen de bezoekers door grote delen van het park heen kijken. Door de contouren aan te passen en te zorgen voor een weelderige aanplant in de vakken wordt de beleving van het park en de zichtlijnen / doorzichten versterkt. Binnen deze contouren worden de hulsten, taxus en laurier grotendeels verwijderd. De te behouden struiken worden teruggezet zodat deze opnieuw als kleinere heester kunnen uitgroeiend. Ook zullen de heesters die binnen minimaal één meter van het wandelpad staan worden verwijderd of verplaatst. Dit ten behoeve toekomstig beheer van de heestervakken.

De heestervakken onder de bomen zullen aangevuld worden (inheemse) bosheesters met een sierwaarde. De volgende soorten komen onder andere in aanmerking: (rode) meidoorn, Gelderse roos, kornoelje, fluweelhortensia, krentenboom, rododendron, mahoniestruik, zuurbes, dwergmispel, andere hulstsoorten zoals de bonte hulst, schijnhulst, appelbes, kardinaalsmuts, sering, Japanse sneeuwbal, sporkehout en pimpermoot. Door het aanplanten van dit assortiment zal het park een weelderige uitstraling krijgen waarbij in elk seizoen iets te zien valt voor de bezoeker. Ook voor de ecologie in het park zal de aanplant van deze heesters een verrijking zijn. Langs de randen van de Kerkhoflaan en de achtertuinen van de woningen van de Eikenlaan zullen grote heestersoorten en / of wintergroene heestersoorten worden toegepast. In de directe omgeving van de muziekkoepeel, Pauwenhok en Volière zullen heesters met een hogere sierwaarde aangeplant worden zoals hortensia, jasmijn, bruidsbloem, etc.

Onder de magnolia worden diverse soorten varens aangeplant in een mengsel van bladverliezend en wintergroen om kinderen te ontmoedigen om in de boom te klimmen. De varens worden in groepen van 3, 5 of 7 aangeplant totdat er een sluitend vak ontstaat. Bij bladverliezende varens wordt er gedacht aan: wijfjesvaren, geschubde mannetjesvaren, mannetjesvaren en de koningsvaren. Voor wintergroene varens wordt gedacht aan: tongvaren, ijzervaren, naaldvaren en schildvaren.

In 1946 heeft Mien Ruys voor de vaste planten border een ontwerp en beplantingsplan gemaakt. De tekening hiervan is bewaard gebleven en is afgebeeld in het rapport met het historisch onderzoek. Deze originele ontwerp-tekening zal als uitgangspunt worden gebruikt om de bloemenborder te herstellen. In het ontwerp heeft Mien Ruys een pad aangelegd van 1,2m langs het gemetselde muurtje. In de border worden diverse vaste planten aangeplant die voorkomen op de plankaart van Mien Ruys zoals phlox, aster, lupine en koningskaars.

Aandachtspunten beheer
Aandachtspunt is dat de heesters voldoende van het pad blijven voor de ruimtelijke beleving van de bezoeker. Indien heesters te sterk uitgroeien of zich uitbreiden richting het pad moet er ingegrepen worden doormiddel van snoeien of door het te verwijderen van de nieuwe plant. De strook heesters langs de achterpaden van de Eikenlaan moeten ook aan de westzijde worden beheerd. Vanuit de stegen aan de Eikenlaan lopen twee bestaande sluippaden het park in, deze sluippaden blijven gehandhaafd.

Gras
Door het aanpassen van de contouren van de heestervakken wordt het oppervlakte van het grasland vergroot. Het voornaamste deel van het gras wordt beheerd als gazon. De volgende delen van het gras hebben een andere beheervorm:

- De rand gras langs het wandelpad aan de westzijde van het park. Deze strook wordt beheerd als extensief gazon;
- Onder de essen en tamme kastanjes ten zuiden van de muziekkoepeel wordt het gras beheerd als kruidenrijkgrasland met stinzenplanten en varens. Er wordt gedacht aan de volgende soorten stinzenplanten: kievitsbloem, sneeuwklokje, boshyacint, Italiaanse aronskelk en herfsttijloos. Om ervoor te zorgen dat de bollen kunnen verwilderen kan er pas gemaaid worden als het loof van de bollen is vergeeld of afgestorven. En er wordt gedacht aan de volgende soorten varens: wijfjesvaren, geschubde mannetjesvaren, mannetjesvaren en de koningsvaren. De varens worden groepsgewijs geplant in groepen van 3, 5 of 7;
- De strook gras langs het wandelpad in het parkbos aan de noordzijde wordt met een nader te bepalen graszaad ingezaaid. De gemeente Zwartewaterland zal in samenwerking met hun eigen beheerafdeling de keuze maken welk grastype geschikt is voor deze omgeving. Deze stroken gras worden beheerd als extensief gazon.

Zichtlijnen
Door het aan te passen van de contouren van de heestervakken wordt het park ruimtelijker. Ook zullen er drie zichtlijnen hersteld / versterkt worden:

- Het openen van de ingang aan de Buiten de Enkpoort zodat er een zichtas ontstaat vanaf de weg richting het gazon bij de muziekkoepeel;
- Het herstellen van de zichtlijn tussen de muziekkoepeel en het parkbos;
- Het herstellen van de zichtlijn tussen het gazon bij de muziekkoepeel en de Volière.

Referentiebeeld van een vaste
planten border van Mien Ruys.
Privé tuin in Amsterdam

De magnolia's in het Van Stolkspark
in bloei. De magnolia's worden
vrijgezet en onder de bomen komen
verschillende soorten
(wintergroene) varens te staan.
*Foto van de magnolia's van
www.tiphasselt.nl*

Het coronaproof picknickconcert in 2020 in het Van Stolkspark bij de muziekkoepeel.
De Stentor, foto van Pedro Sluiter

Referentiebeeld van spelen in het parkbos en de heestervakken.
Natuurmonumenten

Referentiebeeld van de stinzenflora ten zuiden bij de muziekkoepeel.

De ontwikkelingsmogelijkheden voor dit deelgebied. De nummers corresponderen met de tekst.

Ontwikkelstrategie

In dit deelgebied zijn er de volgende ontwikkelingsmogelijkheden:

1. In dit deelgebied liggen op drie plekken klinkers: pad vanaf de Buiten Enkpoort, pad vanaf de Kerkhoflaan en pleintje bij de Volière en het Pauwenhok. Voor de paden en het pleintje zijn verschillende formaten klinkers gebruikt. De wens is, indien er een partij gebakkenklinkers in waalformaat beschikbaar komt, om deze verhardingen te vervangen en aan te leggen in een historisch straatverband;
2. In het gazon ten westen van de Volière komen twee speeltoestellen:
 - Een speeltoestel / speelelementen voor jonge kinderen aan de noordzijde van het wandelpad. Dit speeltoestel / speelelementen zal vormgegeven worden door de gemeente Zwartewaterland en geïnteresseerden;
 - De basisschoolkinderen hebben een boomhut aangevraagd via de stadcheque. Omdat veel inwoners op dit initiatief hebben gestemd, hebben de kinderen als extra prijs samen met een illustrator een tekening gemaakt. Het budget van de stadcheque is niet voldoende. De boomhut wordt geplaatst zodra voldoende budget verzameld is.
3. Een inwoner van Hasselt heeft een stadcheque aangevraagd en gekregen voor het aanleggen van een kabouterdorp. Het kabouterdorp wordt aangelegd;
4. Vervangen van de toegangsborden voor borden met gedragsregels;
5. Plaatsen nieuwe zitbanken, prullenbakken en hondenprullenbakken in de parkaanleg;
6. Verwijderen van de leuning langs de toegangspaden vanaf de Buiten de Enkpoort en de Kerkhoflaan;
7. Plaatsen van een hekwerk met gemetselde pilaren langs de parkrand aan de Buiten de Enkpoort en de Kerkhoflaan geïnspireerd op het hekwerk aan de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan.

Gebruik

In dit deelgebied komen verschillende gebruiksgroepen bij elkaar; wandelaars, gezinnen en spelende kinderen. Maar door het ruime gazon en de muziekkoepeel zullen er ook activiteiten georganiseerd worden. Voor de gezinnen met jonge kinderen zijn er de Volière, het Pauwenhok en natuurlijk de speelelementen en de boomhut. Voor oudere kinderen zijn er in de heestervakken diverse punten waar gespeeld kan worden. In het beheer van het park kan hier dan ook rekening mee gehouden worden, wel is het belangrijk dat de beleving van het park niet structureel wordt aantast. Als voorbeeld; hutten na een bepaalde periode / bepaald seizoen verwijderen, olifantenpaadjes binnen de perken houden door beheer / nieuwe aanplant, boomstammen laten liggen op veilige locaties, etc.

De buurtbewoners hebben tijdens bewonersavonden diverse activiteiten aangedragen die ze graag zouden organiseren in het park. Er werd onder andere gedacht aan een kleedjesmarkt, een optreden van een band in de muziekkoepeel, paaseieren zoeken, etc.

Het concept-ontwerp voor de boomhut; illustratie door Ruben van Aefst.

In het parkbos komt een kabouterbos, de kabouters zullen zo snel mogelijk hun intrek nemen. (... kabouter activiteiten zijn per definitie en bij voorbaat niet geheel te voorspellen ...)

Deelgebied ‘Kerkhoflaan en omgeving’ met zichtlijnen uitgelicht.

3.5 Deelgebied 3: Kerkhoflaan en omgeving

De Kerkhoflaan met aan weerszijde van de weg twee bomenrijen is beeldbepalend voor de inrichting van dit deelgebied. De laan is herplant in eik in de jaren ‘30 van de 20e eeuw. De heestervakken komen in de huidige situatie aan de weg ‘Buiten de Enkpoort’ tot aan de buitenste rij laanbomen. Ter hoogte van het kerkhof komt het heestervak aan de zuidzijde tot aan de binnenste rij bomen. Door het dichte heestervak is aan de zuidzijde volledig aan het zicht onttrokken.

Conserveringsstrategie

Doel is het behouden en versterken van de parkaanleg als historische eenheid met resten uit alle ontwikkelingsfasen. De Kerkhoflaan is de voornaamste structuur in dit deelgebied. Het laanprofiel wordt aan beide zijde begeleid door heestervakken met zicht op de vestinggracht. Belangrijk daarbij is dat de verouderde, op sommige plaatsen onsamenhangende en sleetse aanleg weer kwaliteit krijgt en getuigt van de bijzondere ontwikkelingsgeschiedenis van dit openbare park als onderdeel van de vestigingswerken van Hasselt.

De conserveringsstrategie behelst enerzijds het uitvoeren van groot onderhoud en anderzijds de restauratie of het herstel van (deels) verdwenen elementen uit de aanleg. Daarvoor zijn de volgende beheer- en aanleg werkzaamheden nodig:

Bomen in het parkbos en de bomenlaan

De bomen in de bosrand langs het gazon en bij de Kerkhoflaan zijn toe aan groot onderhoud. In de afgelopen jaren zijn diverse bomen als opschot uitgegroeid tot grote bomen in het park. De volgende ingrepen zullen plaatsvinden:

- Verwijderen van jong opschot om ruimte te maken voor overige bomen en aan te planten heesters;
- Aanwijzen van toekomstbomen, deze bomen zullen in de komende decennia uitgroeien tot bomen met een monumentale omvang;
- Kappen of snoeien van bomen die: te dicht op elkaar staan, ziektes hebben, risico’s vormen doordat ze schuin groeien / zwaar overhangende takken hebben / te dicht op gebouwen staan.
- Deze ingrepen zullen resulteren in een gezond bomenbestand met bomen van verschillende leeftijden. Ook zal er door het kappen van bomen weer zonlicht door de kronen heen komen waardoor het mogelijk is om de sleetse onderbegroeiing aan te vullen en te verrijken.

De gemeente Zwartewaterland zal in samenwerking met hun eigen beheerafdeling de keuze maken welke bomen behouden, gesnoeid en gekapt zullen worden.

De bomenlanen van eiken aan weerszijde van de Kerkhoflaan zijn begin 20e eeuw ingeplant. In het laanprofiel zijn reeds enkele bomen uitgevallen ook zijn enkele van de huidige bomen in slechte conditie. De huidige laan wordt zo lang mogelijk in stand gehouden totdat het grootste gedeelte van de laan is uitgevallen en de laan als structuur onherkenbaar is.

De gemeente Zwartewaterland laat de bomen jaarlijks controleren (VTA) en zal een aanvullend onderzoek laten doen om de toekomstverwachting van de bomen te bepalen. Op basis van deze toekomstverwachting wordt bepaald wanneer de bomenlaan in zijn geheel vervangen zal worden. De laan zal opnieuw ingeplant worden met zomereik en de bomen worden de huidige locaties van de bomen terug geplant.

De Kerkhoflaan met een smal laanprofiel. Het gazon / kruidenrijk grasland wordt verbreed tot aan de buitenste rij bomen.

Legenda

Gebouwen

Hekwerk

Banken

Bomen

Solitaire bomen

Laanbomen

Bos ondergrond

Bosplantsoen

Grove heesters

Sierheesters

Vaste planten

Paden - halfverharding

Paden - klinkers

Paden - sluippad

Gazon

Extensief gazon

Kruidenrijk grasland

Water

Referentiebeeld voor het laanprofiel van de Kerkhoflaan.
Landgoed Beeckesteijn te Velsen

Deelgebied 'Kerkhoflaan en omgeving' met zichtlijnen uitgelicht , zonder de bomenlaag.

Heester- en siervakken
De huidige onderbegroeiing is vrij sleets en bestaat voornamelijk uit opschot van bomen en een enkele meidoorn. De heestervakken zullen teruggebracht worden tot de contouren zoals weergegeven op het voorlopig ontwerp. Door het aanpassen van de contouren zal de Kerkhoflaan een statig laanprofiel krijgen en wordt het zicht op de vestinggracht hersteld.

Een groot deel van de heesters in de actuele situatie zal worden verwijderd. De heestervakken onder de bomen zullen aangevuld worden (inheemse) bosheesters met een sierwaarde. De volgende soorten komen onder andere in aanmerking: (rode) meidoorn, Gelderse roos, kornoelje, fluweelhortensia, krentenboom, rododendron, mahoniestruik, zuurbes, dwergmispel, andere hulstsoorten zoals de bonte hulst, schijnhulst, appelbes, kardinaalsmuts, sering, Japanse sneeuwbal, sporkehout en pimpernoot. Door het aanplanten van dit assortiment zal het park een weelderige uitstraling krijgen waarbij in elk seizoen iets te zien valt voor de bezoeker. Ook voor de ecologie in het park zal de aanplant van deze heesters een verrijking zijn. Langs de randen van de Enkpoortveste grote heestersoorten of wintergroene heestersoorten worden toegepast.

Gras
Zover mogelijk wordt het gehele laanprofiel van de Kerkhoflaan omgevormd tot gras. Het gras wordt tot aan de eerste bomenrij beheerd als gazon, het overige gras wordt beheerd als kruidenrijk grasland. In het kruidenrijke grasland langs de wandelpaden en de gracht worden diverse stinzenflora aangeplant die zich met het juiste maaibeheer zullen verwilderen. Er wordt gedacht aan de volgende soorten: sneeuwkllokje, boshyacint en herfsttijloos.

Zichtlijnen
De hoofdas in dit deelgebied is de Kerkhoflaan, deze as wordt benadrukt door de vierrijen laanbomen en de heestervakken aan weerszijde van het laanprofiel. Door de nieuwe contouren van de heestervakken is er zicht ontstaan op de vestinggracht.

Legenda

Gebouwen

Hekwerk

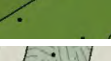
Banken

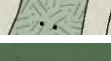
Bomen

Solitaire bomen

Laanbomen

Bos ondergrond

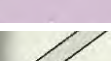
Bosplantsoen

Grove heesters

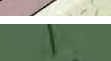
Sierheesters

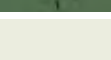
Vaste planten

Paden - halfverharding

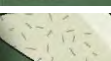
Paden - klinkers

Paden - sluippad

Gazon

Extensief gazon

Kruidenrijk grasland

Water

Zicht op de Kerkhoflaan en het bosvak langs de vestinggracht vanaf de Kiliaan van Rensselaerlaan. Het bosvak wordt grotendeels verwijderd en maakt plaats voor (sier)heestervakken om het zicht op de vestinggracht te herstellen.

De ontwikkelingsmogelijkheden voor dit deelgebied. De nummers corresponderen met de tekst.

Ontwikkelstrategie

In dit deelgebied kan er worden gedacht aan de volgende ontwikkelingsmogelijkheden:

1. De Kerkhoflaan is in bestraat met betonnen klinkers. De wens is, indien er een partij gebakkenklinkers in waalformaat beschikbaar komt, om de bestrating in de Kerkhoflaan te vervangen en aan te leggen in een historisch straatverband;
2. Vervangen van de toegangsborden voor borden met gedragsregels;
3. Plaatsen nieuwe zitbanken, prullenbakken en hondenprullenbakken in de parkaanleg;
4. Plaatsen van een hekwerk met gemetselde pilaren langs de parkrand aan de Buiten de Enkpoort en de Kerkhoflaan geïnspireerd op het hekwerk aan de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan;
5. Verbeteren van de twee toegangspaden vanaf de Kerkhoflaan door het pad iets breder te maken, te egaliseren en te verwijderen van diverse elementen zoals hekwerken.

Gebruik

Het hoofdgebruik van dit deelgebied zal het bezoek aan het kerkhof zijn via de Kerkhoflaan. De laan zal om deze reden gebruikt worden door wandelaars, beheerders en een rouwstoet. De inrichting en toegankelijkheid van de laan is om die reden zeer belangrijk. Ook zullen bezoekers van het Van Stolkspark via de laan het park betreden.

Sfeerimpressie door J. Tersmette voor een nieuw hekwerk aan de weg Buiten de Enkpoort gebaseerd op het hekwerk aan de Doctor H.A.W. van der Vechtlaan.

